

A MAGABÍRÓ MAGYARORSZÁG KÉZIKÖNYVE

BÉKÉS Márton: *Nemzeti maximum*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Alapítvány, Budapest, 2025. 293 oldal, 4490 Ft

Sokan és sokféleképpen tettek már kísérletet arra, hogy megfejtsék, mitől lett ember az ember. A kérdés évezredek óta foglalkoztatja a filozófiát, a tudományt és a vallást. Van, aki szerint az eszközhasználat emelte ki az embert az állatvilágból; van, aki a fejlett kommunikációs képességre esküszik; megint mások az egyedek közötti hatékony együttműködést emelik ki.

A végső válasz talán megfejtethetetlen, de van valami közös az emberben: érzékelni tudja az időt. Ez az, ami képessé teszi az embert a történetek elmesélésére, leírására. A történet ugyanis az embert és közösségeit az idő horizontján jeleníti meg. A történet nemcsak arra szolgál, hogy magyarázatot adjon az elmúlt időre, hanem arra is, hogy közös cselekvési potenciált hozzon létre a jövőre vonatkozóan. A társadalom képzelete a történeten alapuló mítoszokban fogalmazódik meg, és ezek a mítoszok maguk is belső motorként működnek a közösség számára. „A társadalmi mítosz az a kollektív meggyőződés, amely a maga eposzi méretével és irracionális természetével a történelemhez köti az itt és most együtt élők közösségét, amikor közös cselekvésre sarkallja őket” – írja Békés Márton történész-politológus, a XXI. Század Intézet igazgatója és a *Kommentár* főszerkesztője *Nemzeti maximum* című könyvében, amely ez év április elején jelent meg a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Alapítvány gondozásában.

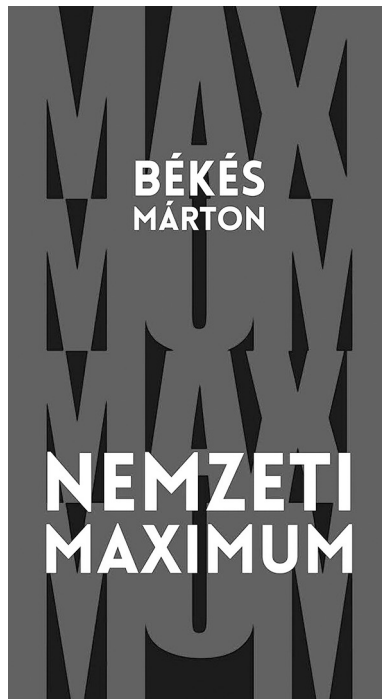
Napjaink történetírásában – és persze nemcsak ott, hanem a nyugati közgondolkodás közösségrom-

boló magatartásának részeként az élet szinte minden területén – nagy szerepet kap a mítoszrombolás. Ugyanis a közös történeteink porrá zúzása, az „igazság bebizonyítása” pont a közös cselekvést, az egyetértést, a közösséghez tartozás felhajtóerejét teszi tönkre. Békés Márton szembemegy az árral, és **arra vállalkozik, hogy a közelmúlt és a jelenkor hazai történel-**

mét, a napi politikai csatározások színterén túl, történelmi kontextusba helyezze. Felfedje az évszázados történelmi mítoszokat és felfedezze azokat a jelen történelmében, azaz a napi politikában is. A szerző rámutat a magyar történelmi emlékezet régi-új kódjaira. A közös emlékezet ugyanis kulcskérdés. Ez teremti meg a jelen közös akaratát, a közösség konszenzusát, amely a mai, közérdek mentén szervezett közösséglvű állam alapja. És hogy mi a sajátos állampéld? „Ez nem lehet más, csakis az államot alkotó nép-nemzet túlélésének védelmének és gyarapodásának – úgy is mondhatnánk: történelmi folytonosságának – biztosítása” – állítja a szerző.

A könyv erőssége, hogy merész, gyakran tabuk nélküli megállapításokat tesz, és olyan témá-

kat vet fel, amelyekről a hagyományos közbeszédben ritkán esik szó. Leszámol például a magyar emlékezet „kompország” paradigmájával. A magyar történelem sorskérdése nem az, amit Ady Endre hatásos képben fogalmazott meg az *Ismeretlen Korvin-kódex margójára* című írásában, hogy ti. az ország hajója „legképesesebb álmaiban is csak mászkált két part között: Kelettől Nyugatig, de szívesebben vissza”. Ez ugyanis

pont annak a „nyugatos” liberális értelmiségnek a világmagyarázata, amelyik az ország hajóját az egyik (vagy éppen a másik) parton akarja lehorgonyozni. A választóvonal nem itt van, sokkal inkább ott, hogy az ország magabíró-e vagy kívülről vezérelt. Széchenyi nyomán a magabíró ország gondolata a legfontosabb vezérfonala a kötetnek. Az egyik oldalon a saját sorsát maga irányító magabíró Magyarország, a másik oldalon a külföldnek folyamatosan megfelelni akaró elit áll, amely utóbbi Békés megfogalmazása szerint „programszerűen a magyar államiség feladását, azaz a külföldnek való kiszervezését, birodalmi beolvasztását tűzte ki célul”. Az egyik oldalon a történelem folytonosságáért küzdök, a másik oldalon a történelem végét hangoztatók, a múlt felszámolásáért harcolók helyezkednek el. Békés történelmi példákon keresztül mutatja be, hogy ez a küzdelem nem most kezdődött, és valószínűleg nem is most fog véget érni. Két történelmi erő vívja harcát az ország irányításáért. Az egyik oldalon a mindenkori Nemzeti Párt, mely azért küzd, hogy a döntéseinket saját magunk hozhassuk meg, a másik oldalon pedig egy Nemzetközi Párt, amelyik szerint a mi sorsunkról jobb, ha birodalmi központokba döntenek. Ez a Nemzetközi Párt égtájtól és ideológiától függetlenül fordul éppen arra, amerről a szél fúj. Szemléletes példaként hozza a szerző, hogy a Kádár-rendszer keletről irányított kommunista kiszolgálói a rendszerváltoztatás idején szemrebbenés nélkül álltak át a Nyugat oldalára.

Nemzeti és nemzetközi – könnyen azonosítható, hogy a küzdelem ma is pont ugyanezen a síkon folyik. De ma már az is látszik, hogy 2010 óta egy új történelmi időszak kontúrjai rajzolódnak ki. A Nemzeti Együttműködés Rendszerének tizenötödik évében politikai értelemben már biztosan Orbán-korszakról beszélhetünk. A könyv amellett, hogy beazonosítja a korszak előképeit, szemléletesen leírja annak jellemzőit, de leginkább arra keresi a választ, hogy kulturálisan is korszak lesz-e a Nemzeti Együttműködés Rendszeréből. A kérdés már régóta foglalkoztatja a szerzőt. A véleménye szerint ugyanis nem minden rendszer válik korszakká. „A korszak szélesen értelmezett kultúra: a társadalmi szokások, kollektív meggyőződések és a világnézet összessége, szellemi miliő – tehát maga a tartalom, a kulturális klíma” (Rendszer és korszak. *Kommentár*, 2018/3–4.). A kívülről-irányítottság és a belülről-vezéreltség ott van a napi politikai küzdelmek mögött. De Békés szerint a „politikai ellentét csak a jéghegy csúcsa, a kulturális vetület pedig a tömegének a közepe, a mélyben ugyanis az emberről alkotott

kép különbözősége található”. A szerző véleménye szerint a magyarországi baloldal több mint másfél évtizede elvesztette történelemformáló képességét, a baloldálnak nincsenek érvényes válaszai a jelen kihívására, így a magyar politika centruma fokozatosan jobbra tolódott. Ehhez társult, hogy a baloldal nem a kormány ellenzékeként, hanem az egész rendszer ellenzékeként működött és működik a mai napig. Sőt a megjelenő új formációk is a rendszer ellenzékének aposztrofálják magukat.

Mindezek ellenére a kultúra területén a nemzetben gondolkodók nem tudtak áttörést elérni. A baloldal hadállásai ott még meghatározóak, köszönhetően annak is, hogy a baloldal kulturális alapjai globálisak, könnyen importálhatók és nagyságrendekkel nagyobb erőforrásokkal rendelkeznek, mint a nemzeti kultúra. Békés kifejti, hogy egy rendszer akkor lesz korszakká, amikor a kormányzás szellemével megegyezik a kor szelleme. A nagy korszakok hosszú kormányzással járnak együtt, de hogy maradandó legyen, kulturális többséget kell társítani mellé. És ez már nemcsak az állam dolga, hanem az egész nemzeti közösség feladata is. A szerző hozzáteszi, hogy a kulturális többség kialakítása még a nemzeti oldal előtt áll. És nem lehet azt kihagyni vagy megkerülni, hisz a *soft power*, a nevével ellentétben, a legkeményebb hatalomfajta. A Nemzeti Együttműködés Rendszeréből akkor lehet a Társadalmi Egyetértés Korszaka, ha a rendszer a politikai többségen túl a társadalmi-kulturális többséget is tartósan uralni tudja. A társadalmi többséget ugyanis nemcsak megszerezni kell, hanem megtartani is, utóbbi a nehezebb. „A politikai rendszer alakítja ki a korszak medrét, de a korszak biztosít kulturális keretet a rendszernek” – írja. Hegemonia és konszenzus – ez a két kulcsszó a társadalmi-kulturális egyetértés kialakításához, és ha ez sikerül, akkor az a Nemzeti Maximum Kora lesz, amely a magyar történelem nagy időszakait idézi. A szerző így fogalmazza meg, mit is ért nemzeti maximumon: „A nemzeti minimum azt jelenti, abban egyetérteni, amit egyikünk sem akar, a nemzeti maximum viszont azt, hogy abban egyetérteni, amit mindannyian kívánunk.”

A könyv olvasmányos, gondolatébresztő és provokatív. Békés Márton elemzései nem csupán elméleti szinten mozognak, hanem gyakorlati vonatkozásokkal is szolgálnak. Ajánlott mindenki számára, akit érdekel a magyar politika és a nemzeti identitás kérdése. Enciklopédikus mű, mely méltán nevezhető a magabíró Magyarország kézikönyvének.

HEGEDŰS ZOLTÁN